

YONTMATAŞ ENDÜSTRİYE İLİŞKİN KAVRAMLAR

Tipoloji kavramı ile kullanılan hammaddeleri gördükten sonra, endüstriye ilişkin diğer kavramların neler olduklarını görelim. Bu kavramları iki kategoride toplamak olanaklıdır:

- 1) Üretim elemanları
- 2) Aletler

Aletlere ilişkin tanım ve kavramları daha sonraki yıla bırakacağız. Bu yıl üretim zincirini oluşturan terim ve kavramları irdedeceğiz. Bunları şu şekilde kategorize edebiliriz:

1.Yumru (Frs: Rognon; İng:Block/Flint core): Üzerlerinden parça koparmaya elverişli olan yoz taşlar “yumru” olarak nitelendirilir. Bunlar, morfolojik açıdan çok çeşitli tiplerde olabilirler. Şekillerde görüldüğü gibi uzun biçimli olanlarının yanı sıra yassı ve dallı budaklı olanları da vardır.

Ancak, paleolitik insan, bu yumrular içinden, üzerlerinden yonga çıkarmaya elverişli olanları seçer. Örneğin; yukarıda örnek olarak verilen yumrulardan en elverişli olanlar 1 ve 2 no.lu olanlardır. 6 no.lu şekilde gösterilen ise yongalama için en elverişsiz olanıdır.

Yumrular genellikle üzerlerinde çeşitli etmenlerle oluşmuş olan kabuk (cortex) taşırırlar. Kabuklar bazı kaya bloklarını örten bozulmuş yüzeysel kısımdır. Özellikle çakmaktaşıları üzerindeki kabuklar aynı devirde yaşamış silis iskeletli canlıların içindeki koloidal silis artıklarının çökmesinden doğmuştur. Bir yumruyu yontma işlemi çoğunlukla bu kabuğun yongalar şeklinde soyulmasıyla başlar, fakat bazı durumlarda kabuk yontulan yonga üzerine de taşınır. Yumrudan ilk çıkarılan yongalar kabukludur ve ikinci yonga daha yenidir. Bazı durumlarda ilk yongadaki bu kabuk işlenir.

Ayrıca hammadde olarak kullanılan tebeşir kaynaklı çakmaktaşıları, bazen doğada kum, su ya da rüzgar tarafından cilalanmış yumrular olarak da bulunabilirler. Paleolitik insanlar endüstrilerini meydana getirirken, genellikle nehir yataklarından toplanan çakmaktaşı çakıklarını ya da çakmaktaşı nüvelerini kullanıyorlardı. Bu nedenle de yapmış oldukları aletlerin üzerinde, bu tür taşlardan arta kalan cilalı, yama şeklinde çalışılmamış ham yüzlerde bulunabilir.

2- Vurgaç (Frs:Percuteur; İng:Hammer): Yongalama işleminde büyük ölçüde yardımcı olan araçlardır. Bir taş yumrudan ya da çekirdekten parçalar koparmada ve bu parçaları işlemede kullanılan çeşitli formlardaki araçlardır. Çoğunlukla şekillendirilmişlerdir. Çeşitli tipleri vardır:

- **Sabit (durağan) vurga/Örs (Frs:Enclume; İng:Anvil):** Yongalama ya da düzeltileme (rötuş) işlemlerinin gerçekleştirilebilmesi için yere konmuş az çok sert ve devinimsiz (hareketsiz) kaya bloklarıdır. Bunların üzerine çekirdek ya da yumrular yonga elde etmek amacıyla çarpılır.

- **Sert vurga (Frs:Percuteur dur; İng:Hard hammer):** Sert taşlardan vurgalardır.

- **Yumuşak vurga (Frs:Percuteur doux; İng:Soft hammer):** Sert odun, kemik, ren geyiği boynuzu gibi biyolojik orijinli vurgalardır.